



Mestna občina
Ljubljana

Župan
Mestni trg 1, 1000 Ljubljana
t: 01 306 10 10
tajnistvo.zupana@ljubljana.si, www.ljubljana.si

Številka: 622-11/2023-4

Datum: 03.01.2024

**Mestna občina Ljubljana
Mestni svet**

ZADEVA: Predlog za obravnavo na seji Mestnega sveta Mestne občine Ljubljana

**PRIPRAVIL: Mestna uprava Mestne občine Ljubljana,
Oddelek za kulturo**

**ZUNANJI
STROKOVNJAK: /**

**NASLOV: Osnutek Odloka o razglasitvi Vile Pick
v Ljubljani za kulturni spomenik lokalnega pomena**

**POROČEVALCA: mag. Mateja Demšič, vodja Oddelka za kulturo
Katja Košuta, višja svetovalka na Oddelku za kulturo**

**PRISTOJNO
DELOVNO TELO: Odbor za kulturo in raziskovalno dejavnost**

**PREDLOG SKLEPA:
Mestni svet Mestne občine Ljubljana sprejme osnutek Odloka o razglasitvi Vile Pick v Ljubljani za kulturni spomenik lokalnega pomena.**

**Župan
Mestne občine Ljubljana
Zoran Jankovič**

**Priloga:
- osnutek odloka z obrazložitvijo**

Na podlagi 13. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12, 111/13, 32/16, 21/18 – ZNOrg in 78/23 – ZUNPEOVE) ter 27. člena Statuta Mestne občine Ljubljana (Uradni list RS, št. 31/21 – uradno prečiščeno besedilo) je Mestni svet Mestne občine Ljubljana na seji sprejel

ODLOK
o razglasitvi Vile Pick v Ljubljani
za kulturni spomenik lokalnega pomena

1. člen

Za kulturni spomenik lokalnega pomena se razglasi enota dediščine Ljubljana – Vila Pick (EID 1-30957) (v nadaljnjem besedilu: spomenik).

2. člen

(1) Vrednote, ki utemeljujejo razglasitev spomenika za kulturni spomenik lokalnega pomena, so: Vila Pick iz leta 1915 je edinstven primer češkega kubizma ter edino doslej znano delo češkega arhitekta Pavla Jarnika v Republiki Sloveniji in eno redkih njegovih del izven domovine. Vila Pick v likovno-arhitekturni zasnovi, oblikovanju vhodnega dela ter vhodnih vrat in drugih detajlih odslkava načela pomembnega mednarodnega avantgardnega umetniškega gibanja (arhitekturnega kubizma). Vila je bila zgrajena za češkega hidrotehnika Karla Picka, ki je pomembno vplival na razvoj hidrografije na Slovenskem, do leta 1993 pa je v vili stanoval Viktor Avbelj, predsednik predsedstva Socialistične republike Slovenije ter eden ključnih načrtovalcev gospodarskega razvoja Republike Slovenije. Objekt ima znaten znanstveni potencial za področje arhitekture, umetnostne zgodovine in zgodovine. Ohranjena je večina elementov spomenika v izvorni obliki. Gre za vilo, ki sodi med oblikovno najkvalitetnejše stavbe v eni od nekdanj najbolj reprezentančnih ljubljanskih mestnih četrti, s formalno raznoliko, vendar homogeno vilsko pozidavo.

(2) Varovane sestavine spomenika so:

- višinski in tlorisni gabariti vile v celoti;
- likovno-arhitekturna zasnova fasadnega plašča in fasadni detajli ter barva, likovno-arhitekturna zasnova vhodnega dela, gradiva in detajli;
- oblika in naklon strešin, vključno s frčado in kritino;
- posamezni elementi interjerja, kot so lestenci, držala (kljuke), leseno stopnišče, vsi elementi iz teraca (prag, korita za rože);
- gradiva (materialna substanca);
- oblika, dimenzije, material in barva stavbnega pohištva;
- razmerje med utrjenimi (peščenimi) in zelenimi površinami vrta;
- značilen vrt (predvrt, bivalni vrt) in vrtna ograja ter
- umeščenost vile v vilsko pozidavo ter pogledi na vilo vzdolž ulic.

3. člen

(1) Spomenik obsega nepremičnine: stavbe št. 230, 234 in 235, vse k.o. 2679 Gradišče II, in parcele št. *156, 48/8 in 99/17, vse k.o. 2679 Gradišče II.

(2) Meje spomenika so določene na digitalnem katastrskem načrtu v merilu 1 : 2880 in vrisane na temeljnem topografskem načrtu v merilu 1 : 5000. Izvirnika načrtov, ki sta sestavna dela tega odloka, hranita Javni zavod Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine (v nadaljnjem besedilu: Zavod) in Mestna občina Ljubljana.

4. člen

(1) Za spomenik velja varstveni režim, ki določa:

- celostno ohranjanje varovanih sestavin spomenika, zlasti likovno-arhitekturne zasnove fasade in vhodnega portala;
- ustrezno namembnost skladno z varovanimi vrednotami spomenika;
- podreditev vseh posegov v spomenik ohranjanju varovanih sestavin tako izvernih prvin zunanjsčine kot notranjsčine spomenika in notranje opreme v zasnovi, obliki, gabaritih, konstrukciji, materialih, strukturi, detajlih in barvni podobi;
- strokovno vzdrževanje in obnavljanje vseh izvernih prvin arhitekturne zasnove zunanjsčine in notranjsčine spomenika ter notranje opreme po načelu ohranjanja v prvotni zasnovi, obliki, materialu, strukturi, detajlih in barvni podobi;
- prepoved spreminjanja varovanih prvin spomenika. Če je spomenik ali njegov varovani del okrnjen, je treba zagotoviti povrnitev v prvotno stanje na stroške povzročitelja;
- prepoved postavljanja ali gradnje dodatnih objektov trajnega ali začasnega značaja;
- ohranjanje vrta s predvrtom ter razmerja med utrjenimi (peščenimi) in zelenimi površinami.

(2) Za notranjo opremo velja varstveni režim, ki določa:

- ohranjanje in redno vzdrževanje izvirne notranje opreme, zlasti lestencev in teraco elementov, v prvotni funkciji in neokrnjenosti (v barvi, legi, materialu, obliki, strukturi, velikosti);
- dovoljena sta premeščanje in raba opreme, kadar je to del funkcije predmeta ali objekta (npr. pohištvo), razen v primerih, če raba ogroža obstoj te opreme.

5. člen

Lastnik spomenika lahko po lastni presoji javnosti omogoči dostopnost spomenika v obsegu, ki ne ogroža osnovnih funkcij ali varovanih sestavin spomenika.

6. člen

Za vse posege v spomenik, razen če zakon ne določa drugače, je treba predhodno pridobiti kulturnovarstvene pogoje in kulturnovarstveno soglasje zavoda.

7. člen

Nadzor nad izvajanjem odloka opravlja inšpektorat, pristojen za področje kulturne dediščine.

8. člen

Pristojno sodišče po uradni dolžnosti zaznamuje v zemljiški knjigi status kulturnega spomenika na nepremičninah iz prvega odstavka 3. člena tega odloka.

KONČNA DOLOČBA

9. člen

Ta odlok začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Številka: 622-11/2023-4
Ljubljana,

Župan
Mestne občine Ljubljana
Zoran Janković

OBRAZLOŽITEV

Pravni temelj za sprejem akta

Pravni temelj za sprejem akta sta 13. člen Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12, 111/13, 32/16, 21/18 – ZNOrg in 78/23 – ZUNPEOVE; v nadaljnjem besedilu: ZVKD-1), ki v 13. členu v prvem odstavku določa, da spomenik lokalnega pomena z odlokom razglasi predstavniški organ občine (v nadaljnjem besedilu: akt o razglasitvi), ter v drugem odstavku istega člena določa vsebino akta o razglasitvi, ter 27. člen Statuta Mestne občine Ljubljana (Uradni list RS, št. 31/21 - uradno prečiščeno besedilo), ki določa, daje sprejemanje statuta, odlokov in drugih aktov Mestne občine Ljubljana pristojnost Mestnega sveta Mestne občine Ljubljana.

Razlogi in cilji

Konservatorji Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območne enote Ljubljana so predlog za razglasitev Vile Pick na Rutarjevi ulici 1 v Ljubljani za kulturni spomenik lokalnega pomena 05.06.2023 pripravili zaradi zagotavljanja nadaljnjega obstoja, celovitosti in ohranjanja vrednot spomenika.

Cilj sprejetja akta je ohranjanje arhitekturnih, kulturnih in zgodovinskih sestavin v celoti, v njihovi izvornosti in neokrnjenosti.

Ocena stanja

Vila Pick se nahaja v Ljubljani, v vilski četrti Rožna dolina, ki se je v zadnji četrtini 19. stoletja začela razvijati v nizu ob glavni cesti pod Rožnikom. Vila je bila zgrajena leta 1915 po načrtih češkega arhitekta, urbanista oblikovalca in teoretika Pavla Janaka (1882-1956), najvidnejšega predstavnika češkega kubizma. Načrti so datirani v leto 1914. Vila je bila zgrajena za češkega inženirja in hidrotehnika Karla Picka (1878-1944), ki se je na Slovenskem ukvarjal s hidrografičnimi razmerami in vodotoki ter objavil številne prispevke o hidroloških vsebinah v slovenskih, čeških in nemških znanstvenih časopisih. Do leta 1993 je v vili stanoval Viktor Avbelj, predsednik predsedstva Socialistične republike Slovenije ter eden ključnih načrtovalcev gospodarskega razvoja Republike Slovenije.

Meščanska enostanovanjska vila se nahaja ob križišču dveh ulic, umeščena na sredo parcele. Gre za dvostanovanjski objekt, ki se razvije nad pravokotnim tlorisom in je krit z naklonsko streho. Stavbo zaznamujejo posamezne oblikovne prvine, značilne za arhitekturo kubizma, oblikovno najizrazitejša pa je vhodna partija s poudarjeno oblikovanim vhodnim portalom in vrati s kovinsko oblogo. Interier zaznamuje po meri oblikovano pohištvo in po večini ohranjeno originalno stavbno pohištvo iz prve četrtine 20. stoletja ter številna likovna dela priznanih slovenskih umetnikov.

Vila Pick je edinstven primer češkega kubizma ter edino doslej znano delo češkega arhitekta Pavla Janaka pri nas in eno redkih njegovih del zunaj domovine. Janak velja za enega od začetnikov češkega kubizma, umetniške smeri, ki je prišla do izraza ne samo v likovni umetnosti, marveč tudi v arhitekturi in uporabni umetnosti, zlasti na Češkem oz. v Pragi. Janakov teoretični esej Prizma in piramida, objavljen leta 1910, velja celo za manifest te nove smeri v arhitekturi.

Med leti 1899 in 1905 se je šolal na Češki tehnični univerzi v Pragi, kasneje med leti 1906 in 1908, je šolanje nadaljeval na dunajski akademiji pri arhitektu Ottu Wagnerju, ki je pustil močan pečat pri zgodnjem Janakovem ustvarjanju. Leta 1909 se je zaposlil kot arhitekt na oddelku za gradnjo mostov Gradbenega urada v Pragi. Ustvarjal je predvsem na Češkem. Leta 1936 je od arhitekta Jožeta Plečnika prevzel vlogo nadzornega arhitekta praškega gradu Hradčani. Janak je, kritičen do tedanjega prevladujočega češkega modernizma in »wagnerizma« v oblikovanju in arhitekturi, ki sta se po njegovem usmerili v pretirano racionalnost, izven polja umetnosti, zagovarjal plastičnost arhitekturne kompozicije in zavračal askezo v arhitekturi. Kubizem je v arhitekturo prenašal forme iz likovne umetnosti, zlasti iz del Pabla Picassa, a tudi neposredno iz narave (npr. oblike kristalov) in arhitekture same t.j. poznogotskih stvaritev. Janak je v arhitekturo vpeljal unikaten slog, ki ga zaznamujejo dramatični previsi in lomi, reliefno oblikovanje sten, navidezno upiranje težnosti in abstrakcija. Obdobje češkega kubizma je bilo relativno kratko, od 1900 do 1925, a je imelo velik vpliv na razvoj arhitekture na Češkem in v tujini. Vplivi drugega vala imenovanega »narodni slog« ali »rondokubizem« so pri nas zaznavni v arhitekturi Ivana Vurnika.

Stavbo je po Janakovih načrtih zgradil znan stavbenik Jakob Acceto. Nad kvadratnim tlorisom se dviga klet, visoko pritličje in nadstropje. Štirikapna streha se na pročelju razčleni v monumentalno frčado,

urejeno v mansardo. Florisi odražajo tradicionalno funkcionalno zasnovo prostorov v meščanskih vilah 19. stoletja. Posamezne etaže v vili so imele svojo funkcijo; kletna etaža je bila namenjena utilitarnim prostorom, kot so kuhinja, kurilnica, pralnica, shrambe ipd., pritličje je bilo najprestižnejši del vile, namenjen bivalnim prostorom, jedilna soba, soba za gospoda, v nadstropju pa so bile spalnice. Sobe so bile krožno prehodne. Na severozahodni strani vile je predvrt, danes sadovnjak, posajen v prvih desetletjih po drugi svetovni vojni, ob cesti omejen z recentnejšo ograjo z zidanim podzidom in transparentnim zgornjim delom z ritmično razporejenimi nosilci. Na zahodnem delu vile se razprostira bivalni vrt, na katerem rastejo visokodebelna drevesa. Vilo ob uličnih fasadah na severovzhodni in jugovzhodni strani obdaja predvrt z okrasnimi drevesi - magnolije, ki so v času gradnje vile veljale za eksote.

Ključne arhitekturne kvalitete vile so posamezne oblikovane prvine, ki odražajo slog kubistične struje v češki arhitekturi. Zlasti plastično oblikovan vhodni del, pomaknjen na desni rob severovzhodne fasade ob Rutarjevi ulici, ki je najbolj monumentalni element vile ter vrata, ki so oblikovno edinstvena, perforirana in obita s pločevino. Sledijo polkrožni vertikalni izzidki, ki potekajo od visokega pritličja do prvega nadstropja in se v različnem rastru ponovijo na vseh štirih fasadah, balkon v nadstropju z izrazitim konzolnim, ločeno oblikovanim zaključkom, ki ustvarja dialog z vertikalnimi polkrožnimi izzidki na obeh straneh pročelne fasade. Detajli vile, kot so avtorsko oblikovana držala na vhodnih in balkonskih vratih ter vratih v veži, lestenci, korita za rože na stopnišču itd., so oblikovana likovno kvalitetno in imajo izrazito avtorsko noto.

Od izgradnje do leta 1919 je bila Vila Pick v lasti češkega hidrotehnika Karla Picka, ki je pred prvo svetovno vojno služboval pri nas. Pick je študij zaključil na tehnični univerzi v Pragi in nato leta 1902 nastopil kot stavbni praktikant pri deželni vladi v Ljubljani, kjer je v naslednjih letih postopoma napredoval v stavbnega pristava, komisarja, šefa hidrografične službe ter bil leta 1913 imenovan za nadinženirja. Njegovo delo je sprva vključevalo regulacijska dela na Savi pri Črnučah in Dolskem, pozneje pa se je poglobil v študij kraških vodotokov, zlasti v Postojnski jami, kar mu je prineslo veliko uspeha. Ob izbruhu 1. svetovne vojne je bil dodeljen armadnemu poveljstvu Soške fronte, kjer je med vojno projektiral kraški vodovod. Po koncu vojne je nekaj časa služboval v Ljubljani pod Narodno vlado, kjer je dosegel čin stavbnega svetnika, leta 1919 pa se je, po vpoklicu češko-slovaške republike, vrnil na Češko k deželni vladi v Opavo, kjer je prevzel vodstvo vodnogospodarske službe. Za slovensko zgodovino je zlasti pomembno njegovo proučevanje hidrografičnih razmer na Slovenskem, s posebnim poudarkom na kraških vodotokih, ki jih je uporabil tudi v disertaciji za pridobitev tehničnega doktorata v Brnu. Svoje ugotovitve je redno objavljaval v člankih in razpravah v številnih uglednih slovenskih, čeških in nemških znanstvenih časopisih. S svojim delovanjem je pomembno vplival na razvoj hidrografije na Slovenskem, kjer je uvedel tudi tehnične in inženirske novosti.

Usoda vile je od Pickove vrnitve na Češko leta 1919 precej nejasna. Glede na zgodovinske popise prebivalstva iz leta 1928 in 1931 je v vili stanoval tržaški Slovenec Avgust Tosti z družino. Tosti, rojen leta 1882, je bil od leta 1920 do konca 2. svetovne vojne direktor Kreditnega zavoda za trgovino in industrijo v Ljubljani in je bil kot član prostožidarske lože po drugi svetovni vojni žrtev političnih procesov. Do leta 1993 pa je v vili stanoval slovenski politik Viktor Avbelj z družino, ki je bil med letoma 1979 in 1984 predsednik predsedstva Socialistične republike Slovenije ter eden ključnih načrtovalcev gospodarskega razvoja Republike Slovenije.

Vila od nastanka ni bila deležna večjih predelav, razen v oblikovanju interjerja, o čemer priča po meri izdelano pohištvo v slogu značilnem za prva desetletja po drugi svetovni vojni. Iz arhivskih podatkov se razbere, da je bila leta 1970 obnovljena fasada ter leta 1975 streh, vendar brez večjih posegov v arhitekturno-konstruktivske elemente.

Vila stoji na skrajno vzhodnem robu nekdanje predmestne ljubljanske vilske četrti Rožna dolina. Območje je bilo pozidano na podlagi regulacijskega načrta, sprejetega leta 1876, ki ga je izdelal mestni inženir Alojz Wagner po zgledu idealnih »vrtnih mestih«¹ zahodne Evrope. Območje med Cesto na Rožnik (danes Cesto 27. aprila) in južnim krakom železniške proge Ljubljana-Trst je bilo namenjeno gradnji vil in delavskih hiš.

Kakor se razbere iz arhivskih virov, so si v tej četrti gradili vile predvsem bogati ljubljanski meščani, industrialci, stavbeniki, visoki uradniki, med drugim V. Treo, A. Zesch, J. Wieder idr. Zaradi specifične socialne strukture oz. uglednih stavbnih posestnikov so bile tudi parcele prvotno izredno velike, podobno

kot v bližnji vilski četrti »Vrtača«, med Prešernovo cesto in Tivolijem. Kasneje so bile velike vilске parcele razdeljene na manjše, vendar je četrt kljub temu ohranila reprezentativen značaj. Med vilami so tudi posamezne ambicioznejše arhitekture, ki v oblikovanju presegajo gradnje v drugih predmestjih Ljubljane.

Ključna značilnost in varovana vrednota vilskih četrti iz prve polovice 20. stoletja je, da kljub arhitekturni raznolikosti delujejo kot homogene celote. Razlog je upoštevanje urbanističnih določil in umestitev glede oblikovanja arhitekture oziroma določil stavbnega reda, ki so veljala za vsa območja s t.i. odprtim zazidalnim sistemom. Stavbni red je določal način parcelacije teh območji, način zazidave parcel, minimalni odmik od parcelnih mej ter ureditev vrtov in predvrtov s postavitvijo oblikovanih vrtnih ograj.

Poglavitne rešitve

Osnutek Odloka o razglasitvi Vile Pick v Ljubljani (v nadaljnjem besedilu: osnutek odloka) za kulturni spomenik lokalnega pomena je pripravljen v skladu z drugim odstavkom 13. člena ZVKD-1 in določa:

- identifikacijo spomenika, vključno z določitvijo meje spomenika tako natančno, da so meje določljive v naravi in zemljiškem katastru (3. člen osnutka odloka),
- vrednote, ki utemeljujejo razglasitev za spomenik (drugi odstavek 2. člena osnutka odloka),
- varstveni režim spomenika (4. člen osnutka odloka) in
- javno dostopnost spomenika (5. člen osnutka odloka).

V 6. členu osnutka odloka je določeno, da so posegi v spomenik dovoljeni le izjemoma po predhodnih kulturnovarstvenih pogojih in kulturnovarstvenem soglasju pristojne organizacije.

V 8. členu osnutka odloka je določeno, da se spomenik zaznamuje v zemljiški knjigi. Vpis v zemljiško knjigo se opravi po uradni dolžnosti.

Skladno z 12. členom ZVKD-1 je bil lastnik nepremičnine dne 04.08.2023 seznanjen s predlogom za razglasitev nepremičnine za spomenik lokalnega pomena. V seznanitvi so bili lastniku predstavljeni razlogi za razglasitev, osnutek akta o razglasitvi in kartografska dokumentacija. Lastnik je v roku 06.09.2023 podal nekaj popravkov in pripombo, ki se je nanašala na zagotavljanje dostopnosti in predstavljanje spomenika javnosti, saj se v objektu nahajajo bivanjski prostori v katere lastnik ne želi voditi obiskovalcev. Zato je predlagal, da po lastni presoji zagotovi dostopnost le tistih prostorov, ki ne motijo oz. ogrožajo osnovnih funkcij zavarovanega objekta. Predlagatelj je s popravki in pripombo seznanil pristojno konservatoriko na Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Ljubljana (v nadaljevanju Zavod). Zavod se je s predlaganimi popravki in pripombo strinjal.

Predlagatelj je podane popravke lastnika objekta vnesel v pripravljene osnutek odloka.

Grafično ali kartografsko gradivo

Meja spomenika je vrisana na digitalnem katastrskem načrtu v merilu 1:2880 in topografskem načrtu v merilu 1:5000. Izvirnika načrtov, ki sta sestavni del tega odloka, hranita Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (Območna enota Ljubljana) in Mestna občina Ljubljana.


Ocena finančnih in drugih posledic sprejema akta

Sprejetje predlaganega akta za Mestno občino Ljubljana ne predstavlja dodatnih finančnih posledic.

Ljubljana, 03.01 2024

Pripravila:
Katja Košuta
višja svetovalka II




mag. Mateja Demšič
vodja Oddelka za kulturo